

Інформаційно-аналітична записка
щодо впливу діяльності у сфері трансферу технологій на фінансовий стан
підприємств, установ та організацій у 2021 році

На виконання пункту 3 постанови Кабінету Міністрів України від 04 грудня 2019 р. № 1030 Міністерство освіти і науки України (далі – МОН) узагальнило інформацію, надану головними розпорядниками бюджетних коштів – шістьма національними академіями наук і 70 органами державної влади щодо впливу діяльності у сфері трансферу технологій на фінансовий стан підприємств, установ та організацій.

Форми для надання відповідних відомостей було укладено з урахуванням Методологічних положень з організації державного статистичного спостереження щодо інноваційної діяльності підприємств (у редакції наказу Державної служби статистики України від 25 жовтня 2019 р. № 350), згідно з якими до показників про кількість придбаних/переданих нових технологій за формами придбання/передання належать:

- придбання/передання права на патенти, ліцензії на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей;
- придбання/передання результатів досліджень та розробок;
- ноу-хау, угоди на придбання/передачу технологій;
- придбання/продаж устаткування;
- цілеспрямований прийом/перехід на роботу кваліфікованих фахівців;
- інші.

Чистий дохід від реалізації продукції підприємствами, установами та організаціями, які здійснювали трансфер технологій, у 2021 році склав 431,58 млн грн, що майже у 5 разів більше порівняно із 2020 роком, у тому числі заклади вищої освіти (далі – ЗВО) – 203,05 млн грн, що у 17,6 рази більше за аналогічний показник 2020 року.

Собівартість реалізованої продукції підприємств, установ та організацій, які здійснювали трансфер технологій, за звітний період складала 400,81 млн грн, що у 3,7 рази більше за аналогічний показник 2020 року, у тому числі ЗВО – 202,94 млн грн, що у 15 разів більше порівняно із показником 2020 року.

Передачу технологій та інших об'єктів права інтелектуальної власності у 2020 році здійснювали ЗВО, установи, підприємства та організації, які підпорядковані Національній академії наук України – 5 установ, Національній академії медичних наук України – 2, Національній академії аграрних наук України – 26, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України – 2 (далі – Держспецзв'язку), Міністерству освіти і науки України – 26 ЗВО та 1 наукова установа, а також 2 установи Міністерства соціальної політики України (далі – Мінсоцполітики).

У звітному році підприємствами, установами та організаціями головних розпорядників бюджетних коштів було передано 3665 технологій, що на 104,3 % більше у порівнянні із 2020 роком, на загальну суму 198,01 млн грн, що у 2,3 рази більше порівняно із 2020 роком, у тому числі ЗВО передано 1230 технологій (на 174,55 % більше порівняно із 2020 роком) на загальну суму 202,94 млн грн (у понад 10 разів більше порівняно із 2020 роком).

Головні розпорядники бюджетних коштів подали відомості щодо доходів отриманих їхніми установами, підприємствами та організаціями за договорами на передання технологій (рис. 1).

Установи НААН України у звітному році за договорами на передання технологій отримали дохід у сумі 131,18 млн грн, що у 1,7 рази більше, порівняно із 2020 роком; НАМН України – 0,42 млн грн, що у 1,85 рази більше, порівняно із показником 2020 року; НАН України – 2,37 млн грн, що співставно із показником доходів у 2020 році; Мінсополітики України – 0,13 млн грн, що також співставно із показником 2020 року; Держспецзв'язку – 2,10 млн грн (Держспецзв'язку не здійснювало діяльність у сфері трансферу у попередньому звітному періоді); МОН України – 61,81 млн грн, що у 3,1 рази більше, порівняно із доходами отриманими за договорами на передання технологій у 2020 році, у тому числі ЗВО – 61,81 млн грн.

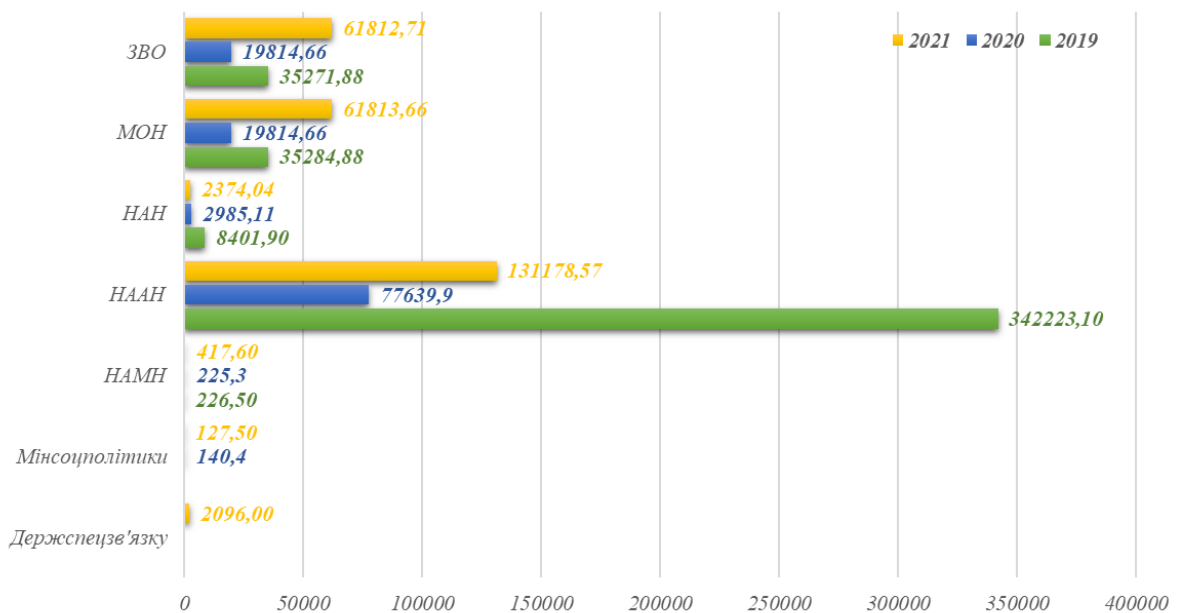

Рисунок 1 – Доходи за договорами на передання технологій, отримані головними розпорядниками бюджетних коштів у 2019 – 2021 роках, тис. грн

За формами передання технологій найбільшу частку доходів склали договори на *передання результатів наукових досліджень та розробок* – 72,17 % або 142,90 млн грн, у тому числі ЗВО 30,89 % або 61,16 млн грн (рис. 2). У 2021 році найменшу частку складають доходи від передання *прав на патенти* 0,59 % або 1,17 млн грн та від *передання ноу-хау, угод на передання технологій* 3,42 % або 6,77 млн грн. Тобто у 2021 році, як і у попередні роки, переважно заключали договори на передання результатів досліджень та розробок. Слід відмітити, що у 2021 році, порівняно із 2020 роком, кількість договорів на передання ноу-хау, угод на передання технологій зросла у майже 2 рази.

Доходи від *ліцензій на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей* склали 23,82 % або 47,17 млн грн (у тому числі ЗВО – 0,33 % або 6,55 млн грн).

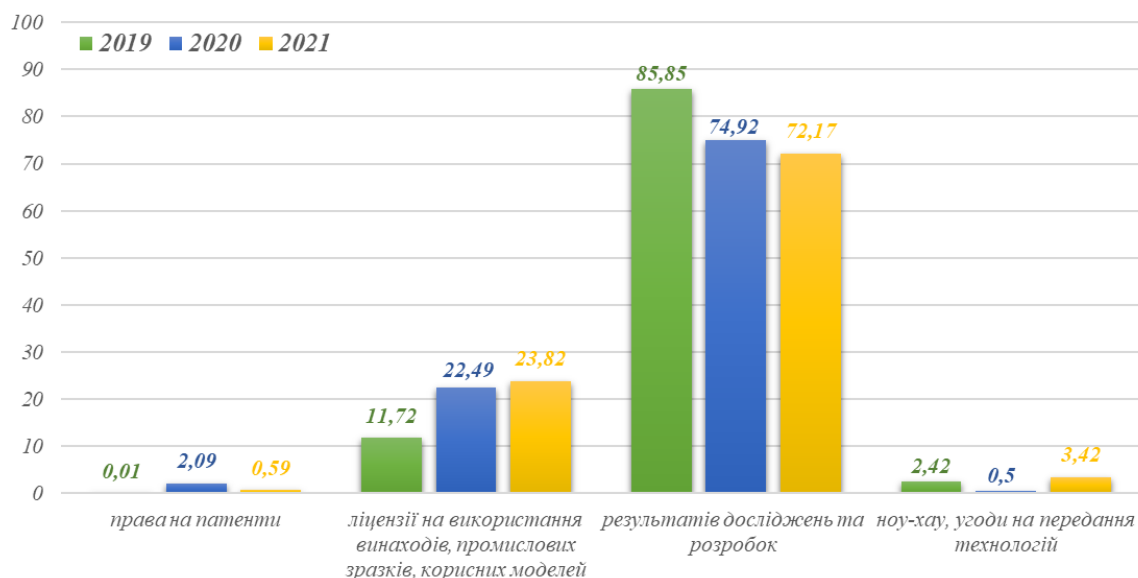

Рисунок 2 – Структура доходів за формами договорів на передання технологій у 2019 – 2021 роках

У звітному періоді видатки на придбання технологій здійснювали установи Держспецв'язку у розмірі 133,96 млн грн на придбання 5 ліцензій на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей та однієї угоди на придбання технологій (рис. 3).

Також придбання технологій у звітному періоді здійснювали підприємства, установи та організації НААН України – 860 одиниць (на 66,3 % більше порівняно із показником 2020 року) на загальну суму 33,15 млн грн (на 262,3 % більше порівняно із 2020 роком) та МОН України – 263 одиниці (на 29,6 % більше порівняно із 2020 роком) на загальну суму 5,34 млн грн (на 80,4 % менше порівняно із 2020 роком), у тому числі ЗВО – 263 одиниці (на 30,2 % більше порівняно із 2020 роком) на загальну суму 5,34 млн грн (на 80,4 % менше порівняно із 2020 роком).

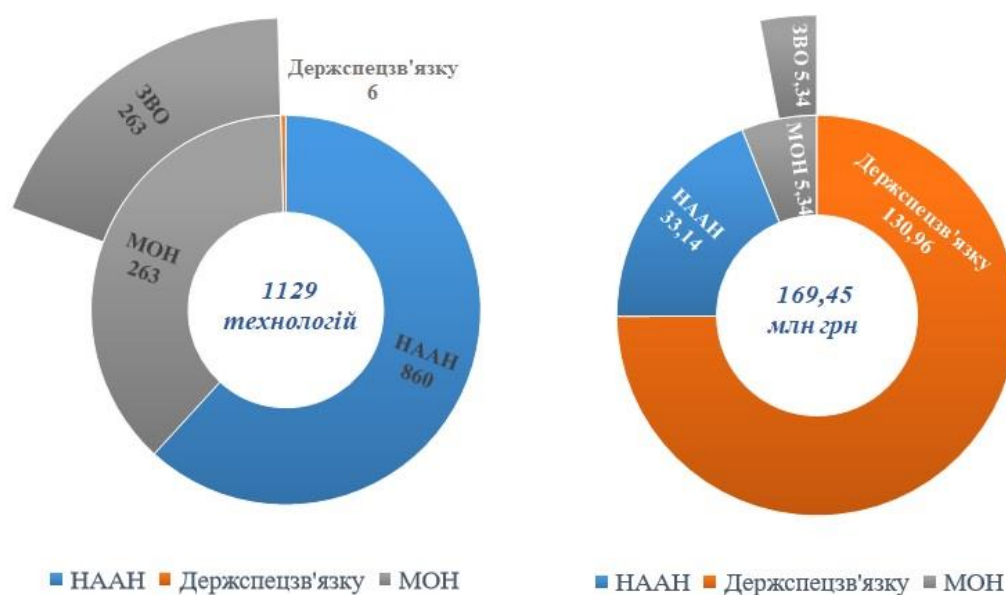

Рисунок 3 – Кількість та вартість технологій, придбаних за договорами на придбання технологій, за головними розпорядниками бюджетних коштів у 2021 році, одиниць та млн грн

Порівняно із 2020 роком, у 2021 році видатки на придбання технологій зросли на 16,3 %, а їх кількість – на 55 %, що у свою чергу може свідчити про зниження середньої вартості одного договору на придбання технологій.

Частка видатків на матеріальне заохочення (у тому числі виплата винагороди авторам технологій та виплата винагороди особам, які здійснюють трансфер технологій) у чистому доході підприємств, установ та організацій у звітному періоді складає 3,55 % або 15,32 млн грн (у тому числі ЗВО – 2,13 % або 9,18 млн грн), а частка витрат на придбання технологій у чистому доході – 39,26 % або 169,45 млн грн (у тому числі ЗВО – 1,24 % або 5,34 млн грн).

Видатки на матеріальне заохочення у звітному році розподілились наступним чином: виплата винагороди авторам технологій складала 83,33 % або 12,77 млн грн, у тому числі ЗВО – 54 % або 8,27 млн грн, виплата винагороди особам, які здійснюють трансфер технологій складала 16,67 % або 2,55 млн грн, у тому числі ЗВО – 5,94 % або 0,9 млн грн (рис. 4).

Таким чином, у порівнянні із попереднім звітним періодом, у 2021 році істотно зросли виплати винагороди авторам технологій.

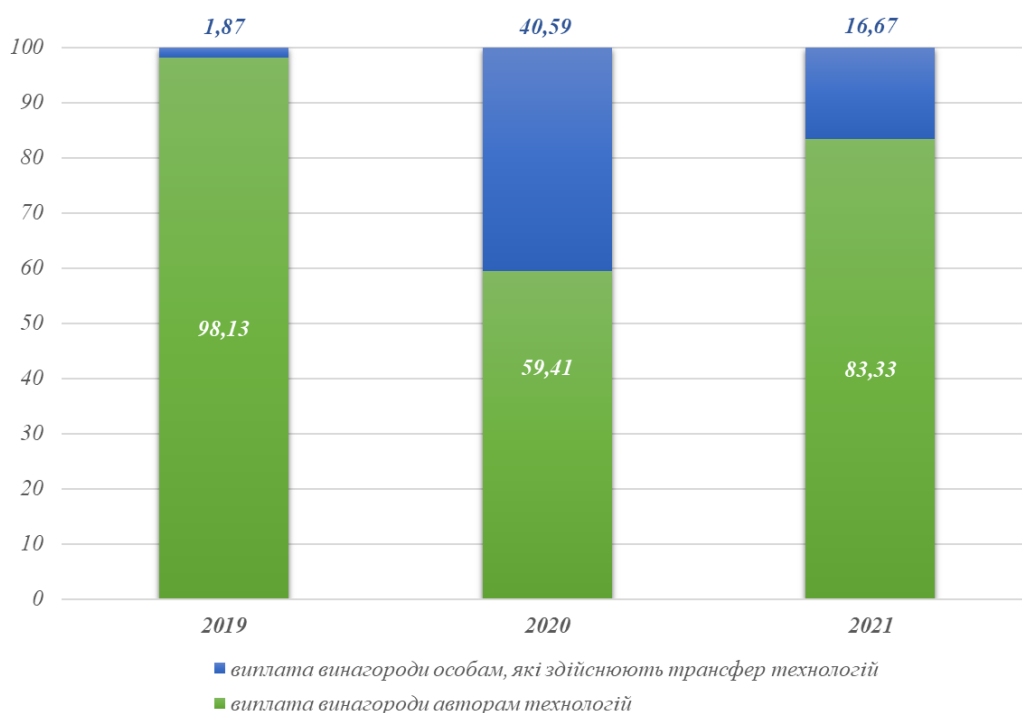

Рисунок 4 – Структура видатків на матеріальне заохочення у 2019 та 2020 роках

Головні розпорядники бюджетних коштів подали відомості щодо видатків здійснених їхніми установами, підприємствами та організаціями (рис. 5). Установи НАМН України у звітному році здійснили виплати авторам технологій у сумі 0,05 млн грн, НАН України – 0,99 млн грн, Мінсоцполітики України – 0,03 млн грн, Держспецв'язку – 0,08 млн грн, НААН України – 3,35 млн грн, МОН України – 8,27 млн грн, у тому числі ЗВО – 8,27 млн грн.

Зазначимо, що майже за всіма головними розпорядниками бюджетних коштів, за винятком НАМН України, спостерігається зростання виплат авторам

технологій, але з огляду на зменшення кількості договорів на передання технологій і відповідно зменшення коштів, отриманих за цими договорами, цей факт не виглядає критичним.

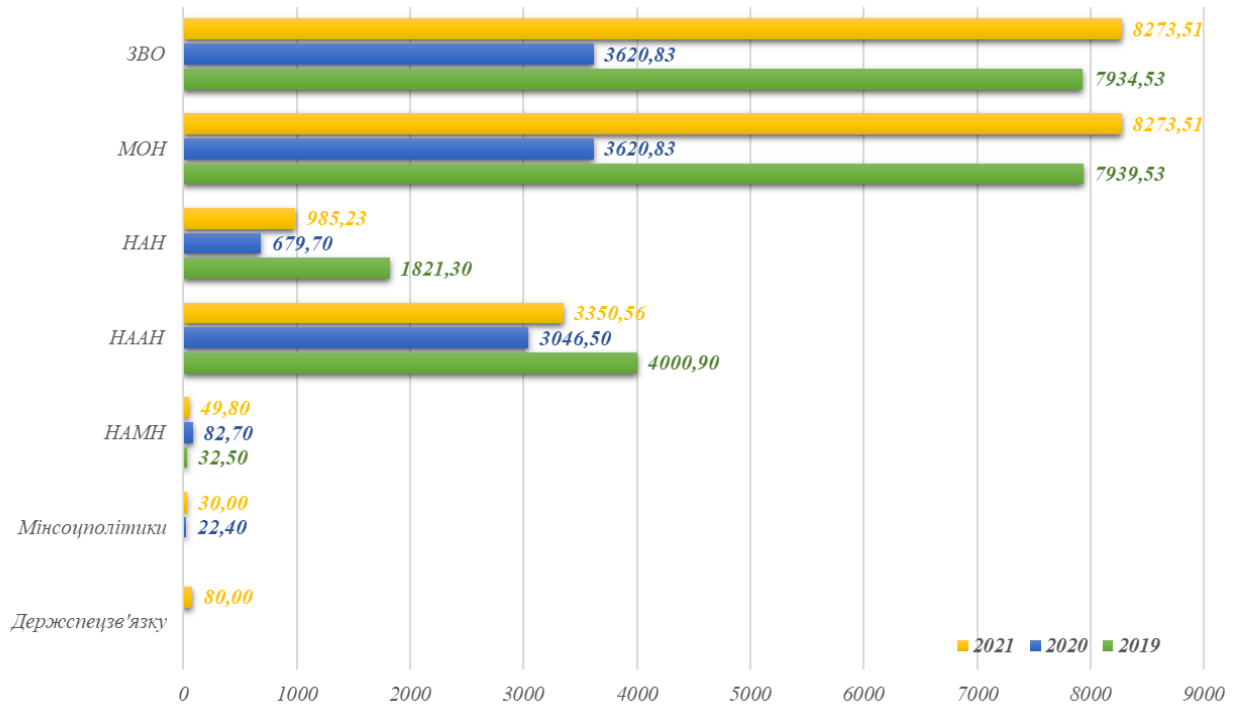

Рисунок 5 – Видатки на виплати винагороди авторам технологій, здійснених підприємствами, установами та організаціями, за розпорядниками бюджетних коштів у 2019 – 2021 роках, тис. грн.

Частка видатків на матеріальне заохочення від доходів, отриманих за договорами на передання технологій, за головними розпорядниками бюджетних коштів у 2020 році складала: НАМН України – 11,93 %, НАН України – 41,50 %, НААН України – 2,55 %, Мінсоцполітики України – 23,53 %, Держспецзв'язку – 3,82 %, МОН України – 13,38 %, у тому числі ЗВО – 18,27 % (рис.6).

Середнє значення частки видатків на матеріальне заохочення авторів технологій від доходів, отриманих за договорами на передання технологій складає 16,36 %.

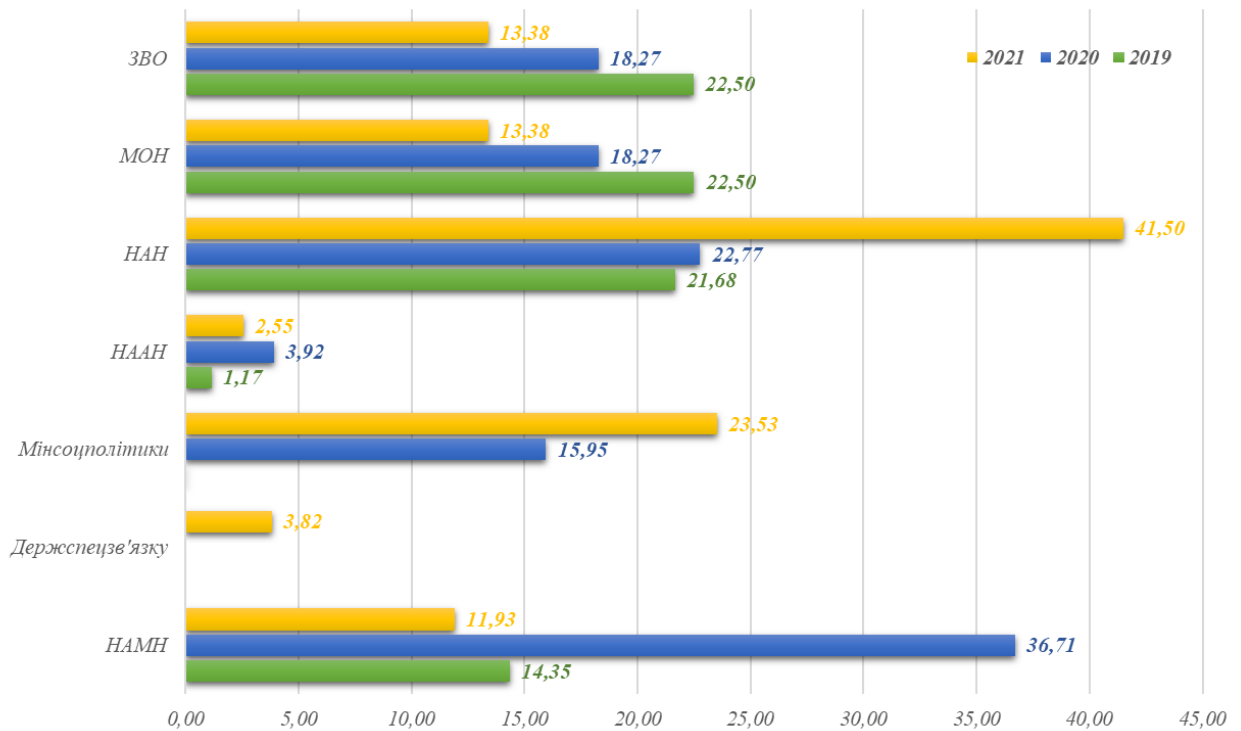

Рисунок 6 – Частка видатків на матеріальне заохочення від доходів, отриманих за договорами на передання технологій, за головними розпорядниками бюджетних коштів у 2019 та 2020 роках, %

Структура видатків на придбання технологій представлена на рис. 7. Так, якщо у 2019 році найбільшу частку договорів, а саме 97,40 %, склали договори на придбання прав на патенти, у 2020 році найбільшу частку, а саме 99,57 %, склали договори на придбання результатів досліджень та розробок, то у 2021 році найбільшу частку, а саме 74,61 %, складають договори на придбання ноу-хау, угоди на придбання технологій.

Також у звітному році придбавали ліцензії на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей, а частка таких договорів складала 4,21 %, заключали договори на придбання прав на патенти – 0,19 % та результатів досліджень та розробок – 20,99 %.

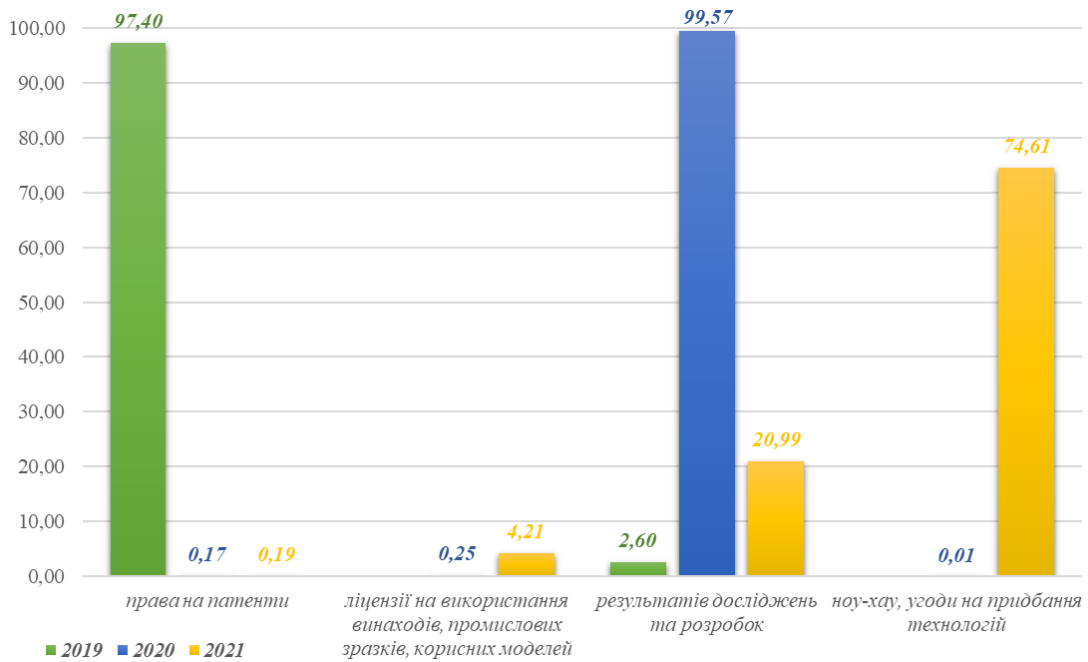

Рисунок 7 – Структура видатків за формами договорів на придбання технологій у 2019 та 2020 роках, %

Таким чином, можна сказати, що установи, підприємства та організації переважно дотримуються вимог до розміру мінімальних ставок виплати винагороди авторам технологій та особам, які здійснюють їх трансфер, затверджених постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження мінімальних ставок винагороди авторам технологій та особам, які здійснюють їх трансфер» від 04 грудня 2019 р. № 1030, а саме: виплати винагороди авторам технологій на рівні не менше 20 % від доходу, одержаного від договорів про трансфер технологій (роялті, паушальні платежі тощо), та особам, які здійснюють трансфер технологій та/або їх складових, у розмірі не менш як 2 відсотки доходу, одержаного на підставі договору про трансфер технологій.

Як і раніше, істотно недоплачує своїм авторам та особам, які здійснюють трансфер, лише Національна академія аграрних наук України, а також зазначені виплати знизилась у ЗВО.

З огляду на вищезазначене, у звітному періоді виплати винагороди не мали істотного впливу на фінансовий стан установ, підприємств та організацій, оскільки складають лише 1,68 % від чистого доходу від реалізації продукції, що менше навіть за податок на додану вартість.

Крім того, у звітному періоді ЗВО порівняно із 2020 роком передали у тричі більшу кількість технологій.

З огляду на структуру видатків за формами договорів на придбання технологій можна стверджувати, що у звітному році покупці надавали перевагу придбанню ноу-хау, угодам на придбання технологій, що вплинуло на кінцеву вартість договору.

Слід підкреслити, що із 418 підприємств, установ та організацій, які подали відомості щодо запитуваної звітної інформації, діяльність у сфері трансферу здійснюють лише 15,3 % або 64 з них, у тому числі 26 ЗВО.

УЗАГАЛЬНЕНІ ВІДОМОСТІ
органів державної влади та національних академій наук щодо впливу діяльності у сфері трансферу технологій на фінансовий стан
підприємств, установ та організацій
у 2020 році

Показник	Код рядка	Од. виміру	Організації		
			Усього	з них, що здійснюють трансфер технологій	у тому числі ЗВО
1	2	3	4	5	6
Кількість організацій	1000	од.	418	64	26
Чистий дохід від реалізації продукції	1100	тис. грн	914499,14	431575,74	203045,94
Собівартість реалізованої продукції	1200	тис. грн	837979,70	400808,00	202935,60
Доходи за договорами на передання технологій – усього у тому числі за формами передання	1310	од.	3665	3665	1230
	1320	тис. грн	198007,37	198007,37	61812,71
права на патенти	1311	од.	327	327	0
	1321	тис. грн	1167,90	1167,90	0,00
ліцензії на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей	1312	од.	699	699	42
	1322	тис. грн	47169,72	47169,72	654,68
результатів досліджень та розробок	1313	од.	2068	2068	1188
	1323	тис. грн	142900,52	142900,52	61158,03
ноу-хау, угоди на передання технологій	1314	од.	571	571	0
	1324	тис. грн	6769,22	6769,22	0,00
Видатки на матеріальне заохочення (із рядка 1320)	1400	тис. грн	15322,68	15322,68	9184,41

Продовження

1	2	3	4	5	6
виплата винагороди авторам технологій	1411	осіб	790	790	359
	1421	тис. грн	12769,09	12769,09	8273,51
виплата винагороди особам, які здійснюють трансфер технологій	1412	осіб	306	306	96
	1422	тис. грн	2553,59	2553,59	910,90
Витрати за договорами на придбання технологій – усього	1510	од.	1129	1129	263
	1520	тис. грн	169449,48	169449,48	5342,72
у тому числі за формами придбання	1511	од.	292	292	1
права на патенти	1521	тис. грн	329,71	329,71	21,50
ліцензії на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей	1512	од.	311	311	3
	1522	тис. грн	7137,53	7137,53	5,63
результатів досліджень та розробок	1513	од.	520	520	259
	1523	тис. грн	35562,44	35562,44	5315,59
ноу-хау, угоди на придбання технологій	1514	од.	6	6	0
	1524	тис. грн	126419,80	126419,80	0,00